

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Γ' ΤΑΞΗ ΕΠΑΛ

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΑΠΟ ΤΟΝ 20ό ΣΤΟΝ 21ο ΑΙΩΝΑ

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Η κρίση του πολιτισμού μας (απόσπασμα)

Απόσπασμα από το ομότιτλο βιβλίο του Ευάγγελου Π. Παπανούτσου (εκδ. Φιλιππότη, Αθήνα, 1985).

Γιατί έπαψε ο σημερινός άνθρωπος (ο στοχαστικός, φυσικά, και ευαίσθητος) να πιστεύει στον πολιτισμό του;

Η απάντηση στο ερώτημα, είναι, νομίζω, η εξής: γιατί μέσα στα αγαθά και παρόλα τα αγαθά -τα υλικά εννοώ- που έχει αποκτήσει, δεν είναι ευτυχής. Με την εφεύρεση νέων μηχανών και την αδιάκοπη τελειοποίησή τους, έχει μπει σ' ένα αδυσώπητο κύκλωμα από το οποίο μάταια αγωνίζεται να βγει, όσο η φορά του συστήματος τον σπρώχνει όχι να κάνει σε όλους προσιτότερα τα αγαθά που μπορούν να ικανοποιήσουν τις βασικές ανάγκες του, αλλά να πολλαπλασιάζει τις ανάγκες του μεγάλου αριθμού, για να αυξάνει διαρκώς η κατανάλωση αγαθών που αποφέρει ανεξέλεγκτα κέρδη στους παραγωγούς. Αναγκάζεται, λοιπόν, ο άνθρωπος, για να ικανοποιήσει τις διαρκώς πολλαπλασιαζόμενες ανάγκες του, να καταναλώνει ολοένα περισσότερα και ποικιλότερα αγαθά.

Επειδή, όμως, αυτά δεν προσφέρονται βέβαια δωρεάν, αλλά αγοράζονται και μάλιστα ακριβά, ο συνεχώς ερεθιζόμενος με το δόλωμα των ανέσεων καταναλωτής υποχρεώνεται να διαλέξει έναν από δύο δρόμους, ολέθριους και τους δύο. Ή τον «έντιμο», δηλαδή την καλύτερα αμειβόμενη εργασία, την εντατική και καταπονητική, που του καταβροχθίζει τα καλύτερα χρόνια της ζωής και τον φθείρει γρήγορα. Ή τον «ανέντιμο», του δόλου και της αρπαγής, που ζημιώνει τον ληστή περισσότερο από τα θύματά του.

[...] Ιδού, λοιπόν, γιατί αμφισβητείται ο «πολιτισμός» μας. Με το κυνηγητό των ανέσεων, την πολυτέλεια, την επιδειξιμανία, υποδούλωσε τον δημιουργό στα δημιουργήματά του, το πνεύμα στις επινοήσεις και στις κατασκευές του. Έκανε τον άνθρωπο δυστυχή (σωματικά και ψυχικά τσακισμένο, νευρικά εξαντλημένο, πρόωρα γερασμένο, ηθικά ανάπηρο, κοινωνικά απόβλητο, αποθηριωμένο) μ' εκείνα ακριβώς τα μέσα που περίμενε να του αλαφρώσουν το βάρος της ζωής. Από κύριο τον κατέντησε δούλο της μηχανής. Έτσι, εμείς γίναμε έμποροι σκλάβων, αλυσοδεμένοι σ' αυτούς τους βουβούς σκλάβους που ορίζουμε.

[...] Κάτι, λοιπόν, και κάτι όχι αδύνατο, αλλά κατορθωτό, μπορούμε να κάνουμε. Και αυτό, κατά την ταπεινή μου γνώμη, είναι πρώτα και κύρια να συνειδητοποιήσουμε το

πρόβλημα σε όλη την έκταση και το βάθος του. Να καταλάβουμε (και να δώσουμε και στους άλλους να καταλάβουν) ότι με την ξέφρενη ζήτηση και ανάλωση υλικών αγαθών, που έχει ως αποτέλεσμα από το ένα μέρος την αλόγιστη σπατάλη των πόρων της γης, τη ρύπανση και μόλυνση των στοιχείων της και από το άλλο την παγίδευσή μας σ' ένα κύκλωμα αφόρητης για τον άνθρωπο δουλείας, γινόμαστε κάθε μέρα δυστυχέστεροι.

A3. (μονάδες 25)

Ποιες συνέπειες του καταναλωτισμού θεωρείς σημαντικότερες για το άτομο, την κοινωνική ζωή και το περιβάλλον; Να γράψεις ένα άρθρο 200-250 λέξεων για τη σχολική εφημερίδα, στο οποίο θα παραθέτεις τις απόψεις σου, αξιοποιώντας στοιχεία και από το κείμενο του Ευ. Παπανούτσου.

Μονάδες 25

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΦΙΟΝΤΟΡ ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΒΣΚΗ (1821 - 1881)

Αδελφοί Καραμάζοβ (απόσπασμα)

Απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Ρώσου συγγραφέα Φιόντορ Ντοστογιέβσκη «Αδελφοί Καραμάζοβ» που γράφτηκε τη διετία 1879-1880 (μτφρ: Άρης Αλεξάνδρου, εκδ. Γκοβόστη, 2014).

[...] Κοιτάζτε τους κοσμικούς¹, όλον αυτόν τον κόσμο που υψώνεται αλαζονικά πάνω από τον λαό του Θεού. Δε διαστρέβλωσαν τάχα τη μορφή του Θεού και την αλήθεια Του; Έχουν την επιστήμη τους. Μα η επιστήμη μπορεί να εξετάσει μονάχα εκείνα που γίνονται αντιληπτά με τις αισθήσεις. Ο ψυχικός κόσμος, δηλαδή το ανώτερο μισό της ανθρώπινης ύπαρξης, έχει τέλεια εξοστρακιστεί, αποδιώχτηκε με αλαλαγμούς θριάμβου, ακόμα και με μίσος. Ο κόσμος διακήρυξε την ελευθερία, τον τελευταίο καιρό ιδιαίτερα, και τι έγινε λοιπόν με τούτη την ελευθερία τους; Σκλαβιά μονάχα και αυτοκτονία! Γιατί οι κοσμικοί λένε:

«Έχεις ανάγκες και πρέπει να τις ικανοποιήσεις. Γιατί έχεις τα ίδια δικαιώματα που έχουν και οι πιο εξέχοντες και οι πιο πλούσιοι. Μη φοβάσαι να τις ικανοποιείς, απεναντίας πρέπει να πολλαπλασιάσεις τις ανάγκες σου.»

Αυτό είναι το σημερινό δόγμα του κόσμου. Νομίζουν πως αυτό θα πει ελευθερία. Μα τι προκύπτει από αυτό το δικαίωμα της αύξησης των αναγκών; Στους πλούσιους η

¹ Μη θρησκευτικός, άνθρωπος του κόσμου.

απομόνωση και η πνευματική αυτοκτονία, στους φτωχούς ο φθόνος και ο φόνος· γιατί δικαιώματα βέβαια τους δώσανε, μα δεν τους δείξανε ακόμα τον τρόπο να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους. Λένε πως ο κόσμος συνενώνεται όλο και πιο πολύ, συγχωνεύεται σε μια αδελφότητα, γιατί συντομεύονται οι αποστάσεις και οι σκέψεις μεταφέρονται με τον αέρα. Αλίμονο. Μην πιστεύετε σε μια τέτοια συνένωση των ανθρώπων. Έχοντας την αντίληψη πως ελευθερία είναι η αύξηση και η γρήγορη ικανοποίηση των αναγκών, διαστρεβλώνουν τη φύση τους, γιατί αποκτούν πολλές άσκοπες και ανόητες επιθυμίες και συνήθειες. Ζούνε για να ζηλεύουν ο ένας τον άλλον, για τις σωματικές απολαύσεις και τις επιδείξεις. Θεωρούν τα γεύματα, τα αμάξια, τους βαθμούς, τους δούλους-υπηρέτες, τόσο απαραίτητα, που είναι έτοιμοι να θυσιάσουν γι' αυτά τη ζωή τους, την τιμή τους και την αγάπη προς τον πλησίον τους. Και όταν δεν μπορούν να κορέσουν² αυτές τις επιθυμίες τους, αυτοκτονούν. Όσοι δεν είναι πολύ πλούσιοι, κάνουν τα ίδια. Οι φτωχοί ξεχνούν το ανικανοποίητο και τη ζήλια τους με το κρασί. Μα σύντομα, αντί για κρασί, θα μεθύσουν με αίμα. Εκεί τους οδηγούν. Και σας ρωτώ λοιπόν: Είναι ελεύθερος ένας τέτοιος άνθρωπος; Γνώρισα έναν «αγωνιστή της ιδέας» που μου διηγιόταν ο ίδιος πως, όταν του στέρησαν στη φυλακή τον καπνό, τόσο τον βασάνισε τούτη η στέρηση που λίγο έλειψε να πάει και να προδώσει την «ιδέα» του, μόνο και μόνο για λίγο καπνό. Και ένας τέτοιος άνθρωπος να σου λέει:

«Αγωνίζομαι για την ανθρωπότητα!».

B3. (μονάδες 25)

Ποιες διαστάσεις αποδίδει ο αφηγητής στο ζήτημα της ανθρώπινης ελευθερίας; Ποια είναι η προσωπική σου άποψη για το συγκεκριμένο ζήτημα και την επικαιρότητά του; Η απάντησή σου να τεκμηριωθεί με στοιχεία του κειμένου και να εκτείνεται σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 25

² Καλύψουν, χορτάσουν.